

Razvoj mobilnih aplikacija i servisa

Arhitektura mobilnih aplikacija

Katedra za računarstvo Elektronski fakultet u Nišu

Izbor arhitekture mobilne aplikacije

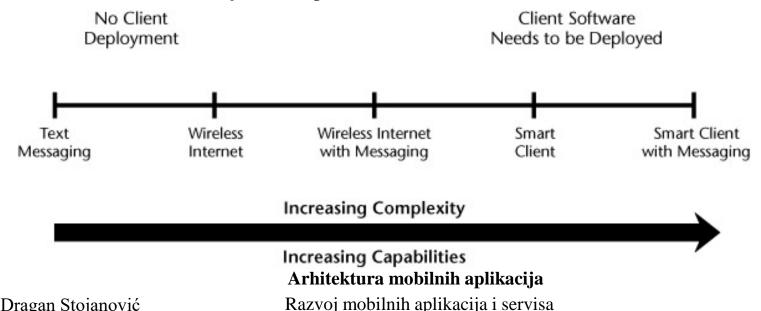
- Mobilna strategija razmatranje parametara u izboru arhitekture i karakteristika mobilne aplikacije i servisa
 - Korisnici aplikacije
 - Tip(-ovi) uređaja
 - Konekcija i integracija sa IT sistemima kompanije
 - Pristup podacima kompanije
 - Obaveštavanje/notifikacija korisnika
 - Sigurnost
 - Trajanje baterije
 - ф ...
- Pravila mobilne strategije
 - Ne možete podržati sve ...
 - Kreirati, a ne konvertovati postojeću aplikaciju
 - Održavati je jednostavnom i upotrebljivom!

Arhitektura mobilnih aplikacija

- Bežične Internet aplikacije mobilni Web sajtovi aplikacije zasnovane na mobilnom web *browser-u*
- Mobilne Web aplikacije HTML5, CSS3, JavScript/AJAX
- Hibridne mobilne aplikacije zasnovane na Web View-u
- Kros-platformske mobilne aplikacije
- Nativne mobilne aplikacije

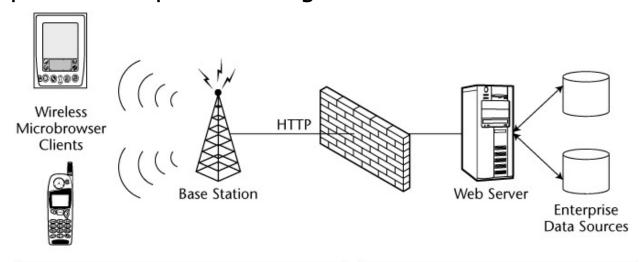

Mobilni Web sajtovi – bežične Internet aplikacije

- Bežične Internet aplikacije imaju istu arhitekturu kao i klasične Web aplikacije
- Osnovne komponente bežične Internet arhitekture.
 - Web browser klijent
 - Web server
 - Izvori podataka i aplikaciona logika na Web serveru

Mobile User

Arhitektura mobilnih aplikacija

Inside Corporate Firewall

Mobilni Web sajtovi – bežične Internet aplikacije

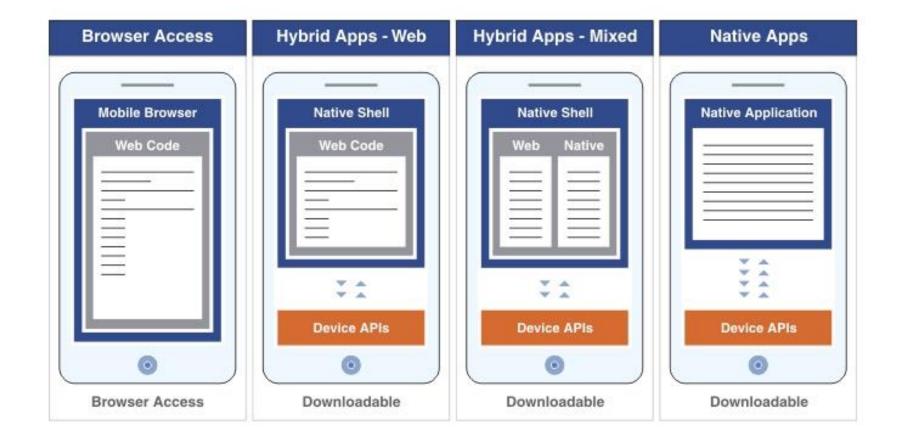

- Wireless Application Protocol (WAP)
 - Open Mobile Alliance (ranije WAP Forum)
- Korisnički aplikacioni servisi zasnovani na arhitekturi bežičnog Interneta
 - mMode razvijen od strane AT&T Wireless (SAD), zasnovan na WAP/WML
 - i-mode razvijen od strane NTT DoCoMo (Japan) zasnovan na C-HTML i sopstvenim protokolima (ALP, TLP)
- HTTP/HTML Responsive Web Design

Arhitektura mobilnih aplikacija

MOBILNE WEB APLIKACIJE

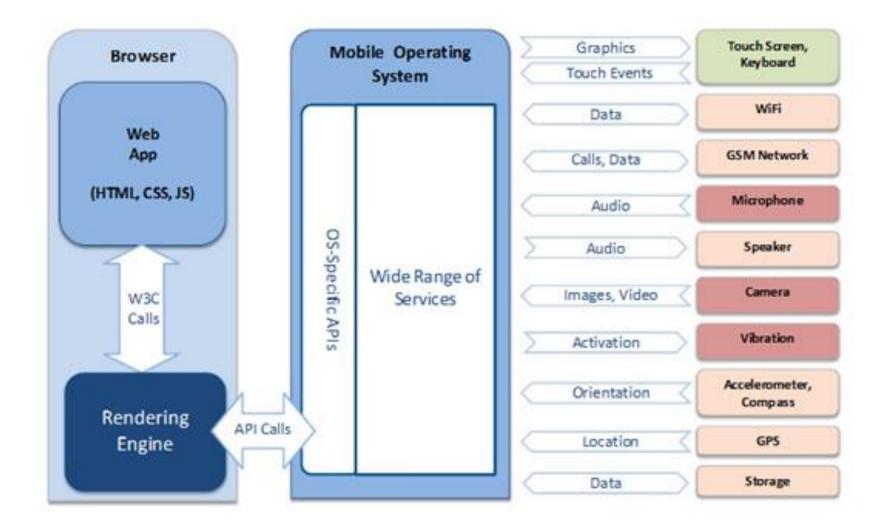
Mobilne Web aplikacije

- Zasnovane na HTML5, CSS3 i JavaScript
- HTML5 & CSS3
 - Crtanje po canvasu (2D Drawing API):
 - Touch događaji
 - Geolocation API (GPS / Celularna mreža ili WiFi)
 - Aplikacioni keš
 - Lokalno smeštanje podataka
 - Web Store
 - Web SQL Database
 - Indexed Database (INDEXEDDB)
 - Multimedia
 - Podrška za video i audio tagove
- JavaScript/AJAX
- JavaScript okviri i biblioteke
 - Angular, Vue.js, jQuery Mobile, React, Sencha Touch, Ionic,...

Mobilne Web aplikacije

Seamless Experience		Native Behaviors		Camera & Microphone	Camera & Microphone		
Offline Mode	YES ✓	Local Notifications	YES ✓	 Audio & Video Capture 	YES ✓		
Background Sync	YES ✓	□ Push Messages	YES ✓	Advanced Camera Controls			
Inter-App Sharing	YES ✓) User Idle Detection	YES ✓	♣ Recording Media	YES ✓		
⊟ Payments	YES ✓	Permissions	YES ✓	■ Real-Time Communication			
仓 Credentials	YES ✓	♂ Task Scheduling	YES ✓	Shape Detection	NO ×		
App Lifecycle		Surroundings		Operating System			
Y Store Distribution	not testable	★ Bluetooth	YES ✓	■ Offline Storage	YES ✓		
★ Home Screen Installation	YES ✓	NFC	NO ×	File Access	YES V		
Run On Startup	not testable	Ф USB	YES ✓	Contacts	NO ×		
□ Foreground Detection	YES ✓	## Serial Port	YES ✓	■ SMS/MMS	NO ×		
Preeze/Resume Detection	YES ✓	Ambient Light	NO ×	Storage Quotas	YES ✓		
	Device Features						
	Network Type & Speed	YES ✓					
	✓! Online State	YES ✓	Location & Position		Screen & Output		
	◆ Vibration	YES ✓	◆ Geolocation	YES ✓	☑ Virtual & Augmented Reality	YES ✓	
	■ Battery Status	YES ✓	⊕ Geofencing	NO ×	□ Fullscreen	YES ✓	
	Device Memory	YES ✓	Device Position	YES ✓	Screen Orientation & Lock	YES ✓	
			Device Motion	YES ✓		YES ✓	
			Proximity Sensors	NO ×	□ Presentation Features	YES ✓	
	Input		ii. Frommey Sensors	NO A	Tresentation readings	123 V	
	7 Touch Gestures	YES ✓					
	◆ Speech Recognition	YES ✓		https://whatwebcando.today/			
	Clipboard (Copy & Paste)	YES ✓					
	Pointing Device Adaptation	YES ✓					

Arhitektura mobilnih aplikacija

YES 🗸

Razvoj mobilnih aplikacija i servisa

Eye Dropper

Mobilne Web aplikacije

Prednosti

- Nema potrebe za instaliranjem aplikacije
- Lako održavanje i ažuriranje bez potrebe za novim instaliranjem
- Podrška za kros-platform na svakom uređaju koji ima browser

Nedostaci

- Nema mogućnosti pristupa nativnom API-u i karakteristikama uređaja/platforme
- Ograničeni UI koji nema nativni look & feel
- Slabije performanse zavisne od pristupa preko bežične mreže
- Ne može se distribuirati preko Play/App store-a

Web standardi

- HTML, XHTML, WML, XHTML Basic, XHTML-MP, itd.
 - Standards and drafts http://www.w3.org/TR/
- CSS: Cascading Style Sheets
 - CSS predstavlja jezik za definisanje stila prikaza HTML dokumenta
 - http://www.w3.org/Style/CSS/
- JavaScript
 - JavaScript (JS) je open source programski jezik implementiran u okviru Web browser-a u cilju kreiranja kompleksnijeg korisničkog interfejsa i dinamičkih Web strana
 - JavaScript, JSON, AJAX,...
 - ECMAScript 6 (2015), ECMAScript 2017 (2018, 2019, 2020,...), TypeScript, CoffeeScript, Dart,...
 - https://developer.mozilla.org/en/JavaScript

HTML5

- HTML5 predstavlja najnoviji HTML standard
 - (HTML 5.2 W3C Recommendation, December 2018)
 - https://www.w3.org/TR/html/
 - https://developers.google.com/web/ (http://www.html5rocks.com/)
 - http://www.w3schools.com/html/html5_intro.asp
- Pravila definisana u okviru HTML5 standarda:
 - Nove karakteristike treba da budu zasnovane na HTML, CSS, DOM i JavaScript-u
 - Redukuje se potreba za eksternim plug-inovima (npr. Flash)
 - Bolje rukovanje greškama
 - Više novih markup tagova kojima se zamenjuje upotreba script koda
 - HTML5 treba da bude nezavisan od uređaja/browser-a
 - Razvojni proces treba da bude otvoren za javnost (transparentan)

Istorijat Web tehnologija

Rough Timeline of Web Technologies

```
1991
         HTML
1994
         HTML 2
1996
         css<sub>1</sub> +
                   JavaScript
1997
         HTML 4
1998
         CSS 2
2000
         XHTML 1
2002
         Tableless Web Design
2005
         AJAX
         HTML 5
```

Source: html5rocks.com

HTML5 – nove karakteristike

- 2D i 3D grafika
 - <canvas> element, SVG, WebGL (3D), 3D CSS Transforms, i SMIL
- <video> i <audio> elementi za prikaz i reprodukovanje multimedijalnih sadržaja
- Podrška za lokalno smeštanje podataka
 - Aplikacioni keš (*Application cache*)
 - Web storage: localStorage, sessionStorage
 - Indexed DB API (Indexed Database API) (ranije Web SQL)
- Geologation API
- Novi semantički i elementi za specifične sadržaje:
 - <header>, <section>, <footer>, <aside>, <nav>, <main>, <article>, <figure>,...
- Novi ulazni tipovi i kontrole na formi:
 - calendar, date, time, email, tel, url, search, datalist, keygen...
- Device API
 - Camera API, Tuch Events, Device Orientation,...
- Push API, Notifications API, Web Payments API,...
- WebRTC, Media capture and recording APIs

http://www.w3schools.com/html/html5_intro.asp

```
<!DOCTYPE html>
<html>
  <meta charset="UTF-8">
  <head>
      <title> Title of the document</title>
  </head>
  <body>
      The content of the document.....
  </body>
</html>
```


HTML5 – Canvas i SVG

- HTML5 <canvas> element se koristi za iscrtavanje 2D i 3D grafike korišćenjem skript koda (obično JavaScript).
- Canvas uključuje više metoda za iscrtavanje linija, pravougaonika, krugova, teksta, i dodavanje slika.
- SVG (Scalable Vector Graphics) je XML jezik za prikaz 2D

```
<canvas id="myCanvas" width="200" height="100"
    style="border:1px solid #000000;">
    </canvas>

<script>
    var c = document.getElementById("myCanvas");
    var ctx = c.getContext("2d");
    ctx.fillStyle = "#FF0000";
    ctx.fillRect(0,0,150,75);
</script>
    Arhitektura mobilnih aplikacija
```


HTML5 integrisani SVG

```
<!DOCTYPE html>
<html>
  <body>
      <svg xmlns="http://www.w3.org/2000/svg" version="1.1"</pre>
  height="190">
      <polygon points="100,10 40,180 190,60 10,60 160,180"</pre>
   style="fill:lime;stroke:purple;stroke-width:5;fill-rule:evenodd;">
      </svg>
  </body>
</html>
```


- HTML5 uvodi aplikacioni keš, čime omogućava da se kešira kod/sadržaj u okviru Web aplikacije i da taj kod/sadržaj bude dostupan i bez Internet konekcije.
- Aplikacioni keš obezbeđuje tri prednosti za mobilne Web aplikacije:
 - Offline pregledanje (browsing) korisnici mogu da koriste aplikaciju i kada su offline
 - Brzina keširani resursi se brže učitavaju
 - Redukovano opterećenje servera browser će *download*-ovati samo ažurirane/promenjene resurse sa servera CACHE MANIFE
- Cache Manifest datoteka tekst datoteka koja definiše koji sadržaj će biti keširan
 - 3 sekcije: CACHE MANIFEST, NETWORK, FALLBACK

<!DOCTYPE HTML>

<html manifest="demo.appcache">

...

</html>

Arhitektura mobilnih aplikacija

Razvoj mobilnih aplikacija i servisa

2012-02-21 v1.0.0 /theme.css /logo.gif /main.js

NETWORK: login.asp

FALLBACK: /html/ /offline.html

Prof. dr Dragan Stojanović

HTML5 – storage

- Local Storage & Session Storage
 - Web Storage

```
// use localStorage for persistent storage
// use sessionStorage for per tab storage
saveButton.addEventListener('click', function () {
    window.localStorage.setItem('value', area.value);
    window.localStorage.setItem('timestamp', (new Date()).getTime());
}, false);
textarea.value = window.localStorage.getItem('value');
```

- Web SQL & IndexedDB
 - Web SQL Database

```
var db = window.openDatabase("DBName", "1.0", "description", 5*1024*1024); //5MB
db.transaction(function(tx) {
  tx.executeSql("SELECT * FROM test", [], successCallback, errorCallback);
});
```

Razvoj mobilnih aplikacija i servisa

HTML5 – Geolocation

Geolocation

```
if (navigator.geolocation) {
   navigator.geolocation.getCurrentPosition(function(position)) {
    var latLng = new google.maps.LatLng(
        position.coords.latitude, position.coords.longitude);
    var marker = new google.maps.Marker({position: latLng, map: map});
    map.setCenter(latLng);
   }, errorHandler);
}
```

```
<script>
var x=document.getElementById("demo");
function getLocation()
{
  if (navigator.geolocation)
    {
    navigator.geolocation.getCurrentPosition(showPosition,showError);
    }
  else{x.innerHTML="Geolocation is not supported by this browser.";}
}

function showPosition(position)
{
  var latlon=position.coords.latitude+","+position.coords.longitude;
  var img_url="http://maps.googleapis.com/maps/api/staticmap?center="
    +latlon+"&zoom=14&size=400x300&sensor=false";
  document.getElementById("mapholder").innerHTML="<img_src='"+img_url+"'>";
}
```


HTML5 – Geolocation

- watchPosition() vraća tekuću poziciju korisnika i nastavlja da vraća ažurne pozicije kako se korisnik kreće (npr. u vozilu dok ima uključen GPS).
- clearWatch() Zaustavlja watchPosition() metod.

```
<script>
var x=document.getElementById("demo");
function getLocation()
  if (navigator.geolocation)
    navigator.geolocation.watchPosition(showPosition);
  else {x.inner HTML = "Geolocation is not supported by this browser.";}
function showPosition(position)
  x.innerHTML="Latitude: " + position.coords.latitude +
  "<br/>br>Longitude: " + position.coords.longitude;
</script>
```


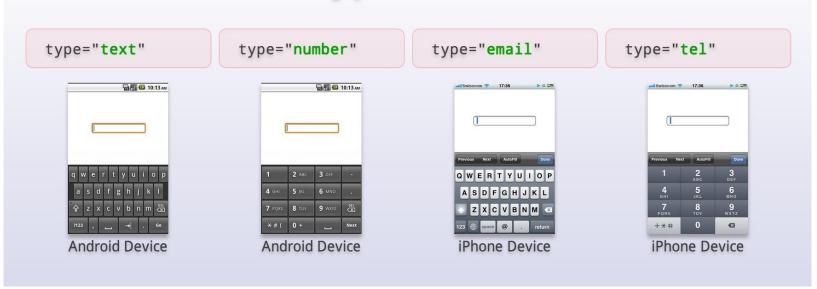
HTML5 – Govorni ulaz & tipovi ulaza

<input type="text" x-webkit-speech />

Form field types on mobile

HTML5 – audio & video

```
HTML JS Audio + Video

<audio id="audio" src="sound.mp3" controls></audio>
document.getElementById("audio").muted = false;

<video id="video" src="movie.webm" autoplay controls></video>
document.getElementById("video").play();
```


css Animations

```
@-webkit-keyframes pulse {
 from {
   opacity: 0.0;
   font-size: 100%;
 to {
   opacity: 1.0;
   font-size: 200%;
div {
  -webkit-animation-name: pulse;
  -webkit-animation-duration: 2s;
  -webkit-animation-iteration-count: infinite;
  -webkit-animation-timing-function: ease-in-out;
  -webkit-animation-direction: alternate;
```


HTML5 Web worker-i

- Web worker je JavaScript kod koji se izvršava u pozadini, nezavisno od ostalih skript metoda, bez narušavanja performansi Web stranice.
- Kada se izvršava skript funkcija u okviru HTML stranice, stranica postaje "blokirana" za interakciju dok se skript funkcija ne završi.
- Ukoliko izvršava Web worker, korisnik je u mogućnosti da nastavi sa interakcijom: klikom, selektovanjem elemenata stranice, itd., dok se Web worker izvršava u pozadini.

HTML5 Web worker - primer

```
<!DOCTYPE html>
<html>
<body>
Count numbers: <output id="result"></output>
<button onclick="startWorker()">Start Worker</button>
<button onclick="stopWorker()">Stop Worker</button>
<strong>Note:</strong> Internet Explorer 9 and earlier versions do not support Web
Workers.
<script>
var w;
function startWorker() {
    if(typeof(Worker) !== "undefined") {
       if(typeof(w) == "undefined") {
           w = new Worker("demo workers.js");
       w.onmessage = function(event) {
           document.getElementById("result").innerHTML = event.data;
       };
    } else {
       document.getElementById("result").innerHTML = "Sorry, your browser does not support Web
Workers...";
function stopWorker() {
    w.terminate();
    w = undefined;
</script>
</body>
</html>
```

demo_workers.js

```
var i = 0;
function timedCount() {
    i = i + 1;
    postMessage(i);
    setTimeout("timedCount()",500);
}
timedCount();
```


HTML5 Server-Sent Events

- HTML5 Server-Sent Events omogućava da Web aplikacija/stranica dobija ažurne podatke sa servera.
- Primer: Facebook/Twitter ažuriranja, ažuriranje cene akcija na berzi, tokovi vesti (news feeds), sportski rezultati, itd.

```
<!DOCTYPE html>
<html>
<body>
<h1>Getting server updates</h1>
<div id="result"></div>
<script>
if(typeof(EventSource) !== "undefined") {
    var source = new EventSource("demo sse.php");
    source.onmessage = function(event) {
        document.getElementById("result").innerHTML += event.data + "<br/>br>";
    };
} else {
    document.getElementById("result").innerHTML = "Sorry, your browser does
not support server-sent events...";
</script>
</body>
```

```
header('Content-Type: text/event-stream');
header('Cache-Control: no-cache');
$time = date('r');
echo "data: The server time is: {$time}\n\n";
flush();
```

demo sse.php

```
Response.ContentType = "text/event-stream"
Response.Expires = -1
Response.Write("data: " & now())
Response.Flush()
```

demo sse.asp

</html>

HTML5 - WebSocket

Otvaranje WebSocket konekcije postiže se jednostavnim pozivom WebSocket konstruktora

```
var connection = new WebSocket('ws://html5rocks.websocket.org/echo',
['soap', 'xmpp']);
```

Dok je konekcija otvorena moguće je slati podatke na server i primati podatke sa servera.

```
connection.onopen = function () {
  connection.send('Ping'); // Send the message 'Ping' to the server
};
// Log errors
connection.onerror = function (error) {
  console.log('WebSocket Error ' + error);
};
// Log messages from the server
connection.onmessage = function (e) {
  console.log('Server: ' + e.data);
```


HTML5 – WebSocket (2)

Slanje podataka na server obavlja se pozivom send('your message') metode connection objekta

```
connection.send('your message');
// Sending canvas ImageData as ArrayBuffer
var img = canvas_context.getImageData(0, 0, 400, 320);
var binary = new Uint8Array(img.data.length);
for (var i = 0; i < img.data.length; i++) {</pre>
  binary[i] = img.data[i];
connection.send(binary.buffer);
var file = document.querySelector('input[type="file"]').files[0];
connection.send(file);
```

- Takođe i server u svakom trenutku može slati poruke Web klijentu.
- Svaki put kad stigne poruka od servera, poziva se onmessage callback metoda, koja kao ulazni argument dobija *event* objekat, i poruci pristupa preko *data* atributa ovog objekta.

Mobilni Web – razvojni alati

- HTML5/CSS3/ JavaScript AJAX
- W3C Mobile Web Best Practices (Application Best Practices)
 - http://www.w3.org/TR/mobile-bp/
 - http://www.w3.org/TR/mwabp/
- Wireframe/prototip alati (Wireframer, NinjaMock, ...)
- iUI User Interface Framework for Mobile Web apps
 - http://www.iui-js.org/
- Mobilni Web aplikacioni okviri
 - Ionic http://ionicframework.com/
 - jQuery Mobile http://jquerymobile.com/
 - Sencha Touch http://www.sencha.com/products/touch/
 - Dojo Mobile http://dojotoolkit.org/features/mobile
 - **o**
- Mobilni hibridni aplikacioni okviri
 - PhoneGap Apache Cordova http://phonegap.com/
 http://cordova.apache.org/

KROS-PLATFORMSKE MOBILNE APLIKACIJE

Kros-platformske mobilne aplikacije

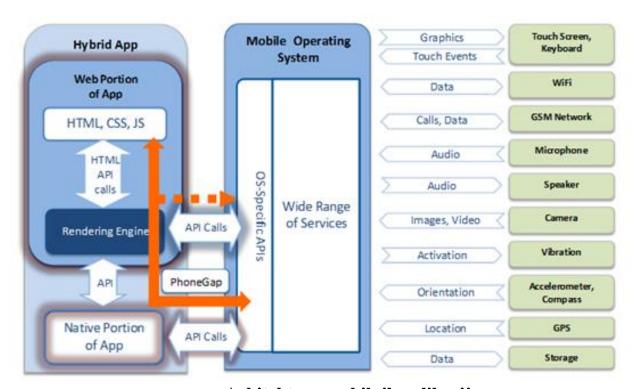
- Hibridne mobilne aplikacije zasnovane na Web tehnologijama
 - Cordova (PhoneGap) mobilne aplikacije razvijene korišćenjem JavaScript, HTML i CSS u okviru WebView-a
- Kros-platformske aplikacije zasnovane na interpretiranju JavaScript-a
 - React Native
 - NativeScript
 - Titanium (Appcelerator)
- Kros-kompajlirane mobilne aplikacije
 - Xamarin
 - RubyMotion

Hibridne mobilne aplikacije

- Razvijene korišćenjem HTML, CSS i JS i izvršavaju se u okviru WebView-a koji zauzima ceo ekran
- Preko nativnog wrapper-a pristupaju API-u platforme i karakteristikama uređaja/platforme

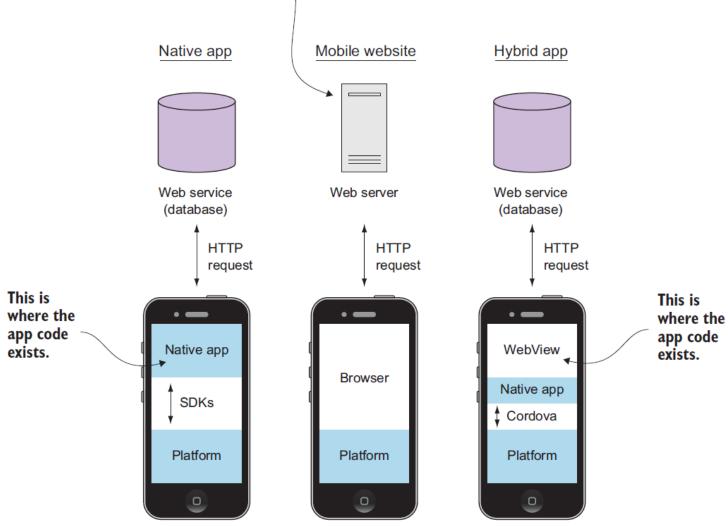

Nativne, Web i hibridne mobilne

35

Arhitektura mobilnih aplikacija

Hibridne mobilne aplikacije

- Obezbeđuju kros-platformski razvoj i izvršavanje
- Treba da omoguće nativne karakteristike i korisničko iskustvo uz korišćenje, uglavnom, Web tehnologija
 - Moguće je koristiti kros-kompajliranje ili interpretiranje/evaluaciju koda napisanog u određenom programskom jeziku, npr. C# ili JavaScript zajedno sa nativnim aplikacionim komponentama
- Hibridna mobilna aplikacija je mobilna Web aplikacija koja se izvršava u okviru Web view-a (Web browser kontrole) obuhvaćenog nativnom aplikacijom (aplikacionom ljuskom shell-om)
- Predstavlja kompromis između visokih troškova razvoja posebne nativne aplikacije za svaku platformu i nemogućnosti pristupa karakteristikama platforme i mobilnog uređaja od strane mobilne Web aplikacije
- Mogućnost postavljanja aplikacije na App store i Google Play

Hibridne mobilne aplikacije

- WebView aplikacije izvršavaju se u internom Web browser-u koji je obuhvaćen nativnom aplikacijom
- Hibridne mobilne platforme
 - Apache Cordova (Adobe PhoneGap) https://cordova.apache.org/
 - Ionic (Angular/React/Vue & Apache Cordova) https://ionicframework.com/
 - Capacitor https://capacitorjs.com/
 - Meteor.js (https://www.meteor.com/)
 - Trigger.io

Arhitektura mobilnih aplikacija

Kros-platformske mobilne aplikacije

- Interpretirane ili kros-kompajlirane hibridne aplikacije koje se interpretiraju/kompajliraju u bytecode ili nativni kod za svaku od podržanih platformi
 - React Native (https://reactnative.dev/)
 - Flutter (https://flutter.dev/)
 - NativeScript (https://nativescript.org/)
 - Appcelerator Titanium (https://www.appcelerator.com/)
 - Embarcadero FireMonkey (https://www.embarcadero.com/products/rad-studio/fm-application-platform)
 - Xamarin (https://dotnet.microsoft.com/apps/xamarin)
 - Kotlin Multiplatform (https://www.jetbrains.com/kotlin-multiplatform/)

Kros-platformske mobilne aplikacije

- Kros-platformske mobilne aplikacije su odlična opcija ako:
 - želite da vam se mobilna aplikacija izvršava na više mobilnih platformi
 - U aplikaciji pristupate mogućnostima i komponentama uređaja, poput GPS, akcelerometra ili kamere
 - Pristupate nativnom API-u
 - Želite da aplikacije bude upotrebljiva i bez bežične mrežne konekcije (offline)
 - Nemate potrebu za naprednim grafičkim performansama koje možete dobiti samo u nativnoj aplikaciji
 - Želite da aplikaciju objavite na *App store*

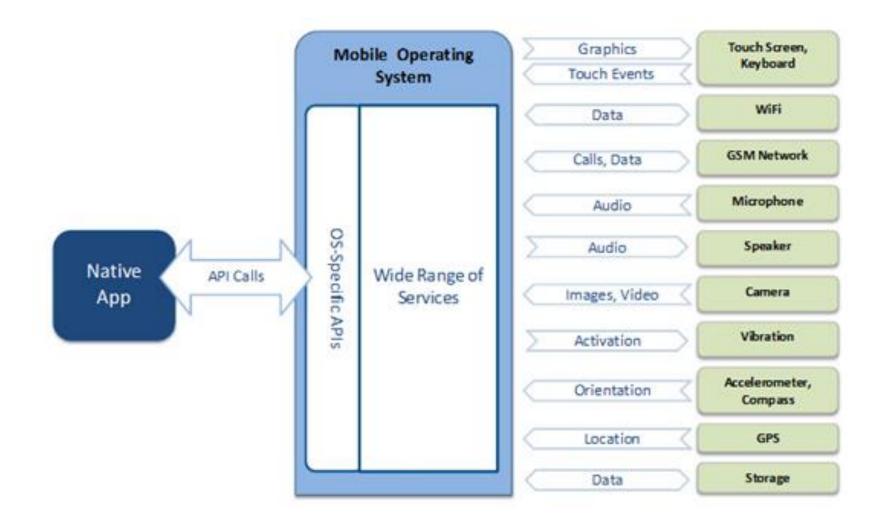

NATIVNE MOBILNE APLIKACIJE

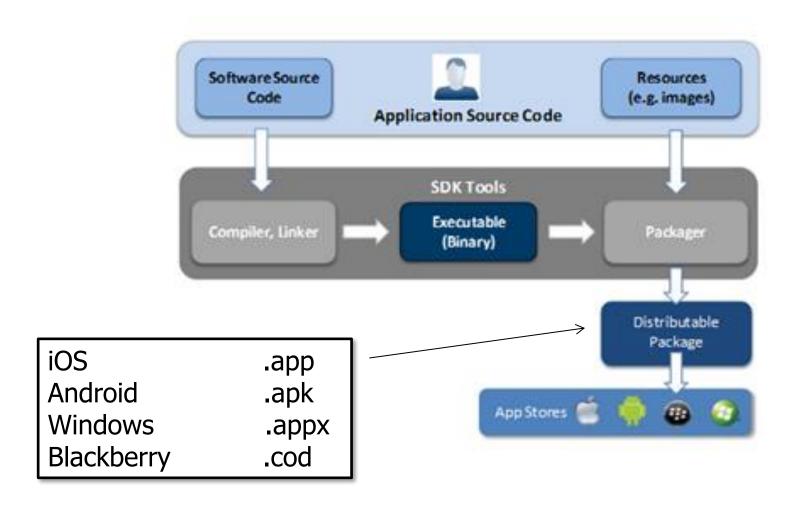
Nativne mobilne aplikacije

Nativne mobilne aplikacije (2)

Nativne mobilne aplikacije

Prednosti

- Direktan pristup mobilnoj platformi preko nativnog API-a
- Visoke performanse
- Prilagođena platformi i njenoj evoluciji

Nedostaci

- Neophodno dobro poznavanje programskog (-ih) jezika i nativnog API-a
- Razvoj isključivo za jednu platformu
- Visoki troškovi i napor u razvoju aplikacije

Izbor tipa mobilne aplikacije

NATIVE APPS

- Single platform affinity
- Written with platform SDKs
- Must be written for each platform
- Access to all native APIs
- Faster graphics performance
- AppStore distribution

HYBRID APPS

- Cross-platform affinity
- Written with web technologies (HTML5, CSS3 and JavaScript)
- Runs locally on the device, supports offline
- Access to native APIs
- AppStore distribution

MOBILE WEB APPS

- Cross-platform affinity
- Written with web technologies (HTML, CSS, JavaScript, or Server-side (PHP, ASP.NET, etc.)
- Runs on web server, viewable on multiple devices
- Centralized updates

PLATFORM AFFINITY

CCESSTO DEVICE CAPABILITIES

S CONTENT

Literatura

- Maximiliano Firtman, *Programming the Mobile Web*, 2nd Edition, O' Reilly Media, 2013.
- Mobile Developer's Guide To The Galaxy, 18th Edition, 2019
- Breaking the Mobile Web
 - http://www.mobilexweb.com/
- Raymond K. Camden, Apache Cordova in Action, Manning Publications; 1 edition, 2015

Pitanja i komentari

